

Naslov članka/article:

Družinska pismenost

Family Literacy

Avtor/Author:

Dr. Dragica Haramija

DOI

CC licenca

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

Razredni pouk št. 1/2024, letnik 26

ISSN 1408-7820

Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2024

Spletna stran revije:

<https://www.zrss.si/strokovne-revije/razredni-pouk/>

Dr. Dragica Haramija
Univerza v Mariboru,
Pedagoška fakulteta in
Filozofska fakulteta

Družinska pismenost¹

Family Literacy

IZVLEČEK: Prispevek obravnava pomembno vlogo družinske pismenosti pri razvoju bralne pismenosti učencev. Ker gre pri družinski pismenosti zlasti za priložnostno učenje v okviru domačega okolja, delno pa tudi za neformalne dejavnosti (krožki, srečanja učencev, staršev in učiteljev), se lahko vzpostavi dober partnerski odnos učencev in njihovih odraslih, ki koristi bralnemu napredku. Predlagane so nekatere dejavnosti za spodbujanje družinskega branja (in opolnomočenje staršev).

Ključne besede: bralna pismenost, gradniki bralne pismenosti, bralna motivacija, smernice modela družinske pismenosti, bralni vzori

Abstract: This paper discusses the importance of family literacy in developing student reading skills. While family literacy is primarily concerned with informal learning in the family environment, it also includes other informal activities (e.g., clubs, meetings of students, parents, and educators), and a positive partnership between students and adults can promote reading development. The article recommends several activities to encourage family reading and empower parents.

Keywords: reading literacy, building blocks of reading literacy, reading motivation, family literacy model guidelines, reading role models

1 Uvod

V *Nacionalni strategiji za razvoj bralne pismenosti 2019–2030* (Pečjak idr., 2019) je bralna pismenost opredeljena kot vseživljenjska dejavnost, ki je nujna za posameznikovo funkcioniranje v družbi. Bralna pismenost je ta temelj vseh drugih pismenosti; v okviru te so posebej poudarjene bralne veščine, razumevanje prebranega in bralna kultura.

Bralna kultura pomeni »odnos posameznika in družbe do knjige kot medija in branja kot procesa, torej splet pojmovanj, vrednot, norm, sporočil v zvezi z branjem, ki so prisotni v družbi. Gre za odnos do branja kot procesa in njegove vloge pri razvedrilu, pridobivanju znanja, razvoju posameznika itd., pa tudi razvoj bralnih navad.« (Haramija in Vilar, 2017, str. 5)

Pri kulturnih dejavnostih družinske pismenosti velja, kakor ugotavlja IFLA (2018), spodbujati:

¹ Članek je nastal v okviru ciljnega raziskovalnega projekta CRP V5-2361 *Bralni vzori: bralne navade strokovnih delavcev v vrtcih, šolah in fakultetah ter splošnih knjižnicah* (vodja prof. dr. Dragica Haramija), ki ga sofinancirajo Ministrstvo za kulturo, Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje in Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost RS in je financiran iz državnega proračuna.

- otrokovo obkroženost z bralnim gradivom (v vrtcu ali šoli in domačem okolju),
- vlogo knjižnice (ne samo kot prostora izposoje gradiva, temveč tudi kot pomembnega prostora dejavnosti za mlade bralce),
- glasno branje otrokom (ker je otrok še poslušalec in ne samostojni bralec; ker je dokazano, da je treba otrokom brati tudi še v času, ko so opismenjeni) in
- odraslega, ki je bralni zgled.

Pomemben dejavnik družinskega branja je tudi pozitivna družbena klima, ki branje spoštuje in ga neguje.

Termin družinska pismenost obsega različne dejavnosti znotraj družine, ki so povezane s pismenostjo v najširšem pomenu besede (Haramija idr. 2017a), ko hkrati sodelujejo različne generacije in se skupaj učijo. V izobraževalnem pomenu vključuje napredek pismenosti vseh družinskih članov oz. jo interpretiramo kot vsako dejavnost, pri kateri družinski člani uporabljajo bralne, pisne ali računske spretnosti v družinski skupnosti v vsakdanjem življenju. Vključuje pa tudi bralno kulturo in navade, povezane s pismenostjo. Pri spodbujanju družinskega branja ne gre pozabiti na sodelovanje predšolskih otrok ali/in učencev, staršev ali skrbnikov oz. vseh drugih družinskih članov, ki skupaj berejo, pedagoških delavcev in knjižničarjev.

2 Smernice modela družinske pismenosti

Smernice modela družinske pismenosti so nastale v okviru projekta *V objemu besed*.² Projekt je financiralo Ministrstvo za kulturo RS, potekal je od oktobra 2016 do novembra 2017, in sodi v skupino raziskovalno-razvojnih projektov. V projektu so sodelovale Pedagoška fakulteta Univerze v Mariboru kot nosilec projekta, partnerja v projektu sta bila Filozofska fakulteta UM in Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS. Razvojni del projekta je bil opravljen v šolskem letu 2016/2017 v 14 vrtcih po regijskem principu, v njem je sodelovalo 34 vzgojiteljev – multiplikatorjev, ki so delali s 335 otroki in njihovimi starši iz 329 družin. Projekt je bil izrazito povezovalno in trajnostno naraven. Namen je bila priprava in izvedba kakovostnih vsebin za spodbujanje družinskega branja oz. družinske pismenosti predšolskih otrok. V okviru projekta so izšle štiri publikacije, ki so javno brezplačno dostopne: znanstvena monografija *Bralna pismenost v predšolski vzgoji in izobraževanju*, priročnik za vzgojitelje *Kako razvijati družinsko pismenost v*

predšolskem obdobju, priročnik za starše *Razvijanje družinske pismenosti V objemu besed* in monografija *V objemu besed: razvijanje družinske pismenosti*. Gradiva so bila preizkušena na populaciji predšolskih otrok, njihovih staršev, vzgojiteljev in knjižničarjev in se navezujejo na področja dejavnosti v vrtcu (jezik, umetnost, družba, narava, matematika, gibanje) ter na vsa področja otrokovega razvoja (kognitivno, socialno, čustveno, estetsko, moralno-etično in motivacijsko področje), vendar je večina raziskav in idej kot primerov dobre prakse prenosljiva tudi v osnovnošolski prostor, zlasti v 1. vzgojno-izobraževalno obdobje OŠ, ko so učenci v fazi opismenjevanja.

V nadaljevanju so povzeta temeljna izhodišča *Smernic modela družinske pismenosti* (2017d), pri čemer so dodani razmisleki o njihovem funkcioniranju za učence, njihove starše, učitelje in knjižničarje ter dokumenti in publikacije, ki so izšli ali bili sprejeti po letu 2017, torej po oblikovanih smernicah.

Bralne pismenosti ne razumemo zgolj kot branje besedila, temveč razumevanje besedila kot prepleta jezikovnih in nejezikovnih znakov, gre za t. i. multimodalna besedila, v njih poleg besed, besednih zvez, stavkov in njihovih pomenov beremo tudi druge nejezikovne znake (slike, tabele, fotografije, risbe ipd.). Vsako branje, tudi branje e-gradiv (s tablic, telefonov ipd.), je branje različnih znakovnih sistemov. Leposlovna in informativna gradiva beremo linearno in/ali izbirno. Na prvi način beremo večinoma klasična tiskana gradiva, na primer knjige, časopise, učbenike, kjer avtor določi zaporedje branega, izbirno beremo e-gradiva, kjer naslovniki sami izbiramo smer in zaporedje prebranih znakov (Haramija idr., 2020).

Če branje razumemo kot branje vseh vrst gradiv, vidimo, da nenehno beremo (npr. na pošti, cesti, v trgovini, pri zdravniku). Pomembno je ozvestiti tri dejavnike razvoja veščin zgodnje pismenosti pri predšolskih otrocih in učencih v začetnih razredih osnovne šole, ki jih poudarja Mednarodna federacija knjižničnih združenj IFLA (2018) kot temelje pismenosti: dostopnost bralnih gradiv (obkroženost otroka z bralnim gradivom), odrasli kot bralni zgled in odrasli, ki je pripravljen otroku brati, dokler tega še ne zmore sam. Potreben pogoj za razvijanje bralne pismenosti je dostopnost do kakovostnih bralnih gradiv. Učenci naj bodo čim bolj izpostavljeni bralnemu gradivu doma, v šoli v razredu (bralni kotički) in v šolski knjižnici; pomembno je, kakor navaja tudi *Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti 2019–2023*, navajanje otrok na uporabo splošne knjižnice.

² **Smernice modela družinske pismenosti** (2017d) so pripravile Dragica Haramija, Janja Batič, Katja Košir, Mira Krajnc Ivič, Marta Licardo, Alenka Lipovec, Simona Pulko, Marija Ropič, Polona Vilar, Tina Vršnik Perše, Melita Zemljak Jontes.

2.1 Kako izbrati kakovostne knjige?

Odrasli (profesionalni in neprofesionalni posredniki) bi morali biti učencem v podporo, pri čemer velja razmislek o izboru bralnih gradiv zlasti za štiri temeljna izhodišča glede na kognitivni razvoj učencev:

- Besedila morajo biti nesporno kakovostna tako s stališča besedila kakor tudi s stališča ilustracij (ali drugih slikovnih gradiv).
- Branje kanonskih besedil, ki je delno določeno v izboru obveznih avtoric in avtorjev v *Učnem načrtu Slovenščina* (2018); branje sodobnih literarnih del, to je prosto izbirno.
- Pomembno je razmerje med branjem izvirnih slovenskih literarnih del in prevodne literature v prid prve, kar je nakazano že v izboru pri kanonskih in sodobnih literarnih delih v *Učnem načrtu Slovenščina* (2018).
- Izbor naj temelji tudi na primerni obliki knjige (slikanica, ilustrirana knjiga, knjiga brez ilustracij), saj je pri branju nujno upoštevati tudi branje ilustracij. Pri učencih v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju sta pomembni še primerna dolžina besedila in število različnih besed, uporabljenih v knjigi.

Kljub navezavi na *Učni načrt Slovenščina* (2018), ki naj bo izhodišče za priporočila, kadar se družinsko branje spodbuja znotraj vzgojno-izobraževalnega prostora, je seveda nabor gradiv pri družinskem branju bistveno razširjen. Nabor je odvisen od interesov družinskih članov, njihove bralne zmožnosti (in seveda ob tem zavedanje, da niso vsi odrasli dobri bralci) in trenutnega navdiha, ker branje doma pač nima konkretnih kurikularnih usmeritev in ne metod dela.

Izbor gradiv naj vključuje ustrezno razmerje med literarnimi in informativnimi (poučnimi) knjigami in otroško periodiko. Literarna besedila se ločijo glede na književne zvrsti (poezija, proza, dramatika) in vrste (izštevanka, pravljice, pripovedke, basni ...), pri čemer naj bodo zastopana raznolika besedila, ki razvijajo odnos do soljudi, domišljijo, občutljivost, ustvarjalnost, predstave o svetu ipd.

Informativna besedila ločimo glede na strokovna področja (npr. naravoslovje, umetnost, družboslovje), pri čemer morajo biti knjige, leksikoni, priročniki prilagojeni zmožnosti razumevanja prebranega glede na starost učenca in glede na njegovo bralno zmožnost. Taka gradiva ponujajo odgovore na vprašanja, ki se nam porajajo (npr. kako deluje telo, kako živijo živali, zakaj si umivamo zobe, kam gre dan, ko pride noč, kako nastane ...). Kakovostna informativna bralna gradiva spodbujajo pridobivanje besednega zaklada in znanja o neki znanstveni disciplini.

2.2 Glasno branje otrokom

Otrokom berejo profesionalni bralci (vzgojitelji, knjižničarji ...) in neprofesionalni bralci (starši, stari starši ...). Profesionalni bralec se mora na branje ustrezno pripraviti, zato da učencu omogoči doživljanje, sprejemanje, razumevanje besedila in odzivanje nanj (interpretativno branje). Profesionalni bralec bere z namenom uresničevanja zastavljenih ciljev. Neprofesionalni bralec v prvi vrsti bere z namenom, da preživi čas z otrokom (učencem) in z njim vzpostavlja pozitiven čustveni odnos.

Odrasli bralci naj posebno pozornost namenijo opazovanju ilustracij v slikanicah in ilustriranih knjigah. Ustrezna priprava na branje takega gradiva zahteva podrobno opazovanje ilustracij in poglobljen razmislek o tem, kako ilustracije spreminjajo (npr. dopolnjujejo, nadgrajujejo) zapisano besedilo. Branje slikanic naj poteka tako, da si otroci oz. učenci med poslušanjem branega besedila ogledujejo ilustracije. Pogovor, ki sledi po branju, naj se navezuje tako na besedilni kot na slikovni del slikanice ali ilustrirane knjige (ne glede na to, ali gre za leposlovje ali informativna gradiva).

2.3 Vpliv nekaterih dejavnikov na uspeh otrokovega branja

Govorjenje je vzajemno povezano z branjem. Profesionalni in neprofesionalni bralci naj spodbujajo radovednost in dejavnost otrok (učencev), da čim bolj razvijajo pojmovno znanje in bogatijo besedišče, npr. z didaktičnimi igrami z zvokom in glasom, rimarijami, izštevankami, prstnimi igrami. Otrokom oz. učencem zagotovimo čim več sodelovanja v sporazumevanju tudi preko igre vlog. Tako bodo spoznavali in se učili strategij za tvorjenje besedil v različnih govornih položajih, npr. pogovarjanje na rojstnodnevni zabavi, v šoli s sošolci in drugimi učenci, z vrstniki, z učitelji, z drugimi odraslimi, ki jih učenec sreča v formalnem ali neformalnem položaju (npr. ravnatelj, trgovec, zdravnik, stari starši, sosed) in razvijali empatijo. Otroci oz. učenci naj čim več pripovedujejo o svojih in izmišljenih dogodkih, s pomočjo katerih bodo razvijali jezikovne zmožnosti in domišljijo ter izvirnost. Podlaga za razvoj glasovnega zavedanja in vidnega razločevanja, potrebnega za sistematično opismenjevanje v osnovni šoli, so grafomotorične vaje, ki razvijajo gibalne spretnosti za pisanje in orientacijo v prostoru (npr. skrivanje in iskanje predmetov v prostoru: spodaj, levo, zadaj ...; opazovanje linij v naravi: vodoravno, poševno; risanje s palico po pesku, vlečenje črte po mokrem steklu, polaganje palčk v različne položaje, otrokovo telo v prostoru: ležimo, se vrtimo ...).

2.4 Odrasli kot bralni zgled

Vsak odrasli, ki bere otroku, predstavlja bralni zgled, če se tega zaveda ali ne. Bralni zgled smo, kadar beremo z otrokom oz. učenecem ali kadar beremo sami in nas otrok oz. učenec pri tem opazuje. Vloga staršev in drugih pomembnih odraslih je izjemno pomembna pri razvoju družinske pismenosti in razvoju pismenosti otrok. Starši naj organizirajo domače okolje tako, da podpirajo in spodbujajo pismenost in razvoj jezika (npr. smiselno opremimo otroško sobo ali kotiček v ta namen, otroku nudimo knjižno gradivo na dosegu roke, beremo ob dogovorjenem času ipd.). Starši naj bodo tudi aktivni partnerji s knjižničarji (otroka vpišejo v knjižnico in jo skupaj redno obiskujejo), s strokovnimi delavci v šoli (se vključijo v šolske dejavnosti in projekte, vezane na razvoj opismenjevalnih veščin) in so tudi sami zgled oz. model pismenosti. Tako s svojim delovanjem vsem članom družine sporočajo, da je branje prijetna, pozitivna, zaželena, sproščujoča dejavnost, ki bogati posameznika in družino in ki zahteva čas in pozornost. Kadar odrasli beremo otroku, je pomembno, da smo pozorni na ustrezen tempo, glasnost, izgovarjavo in intonacijo (doživeto branje) ter pomen prebranega. Pomembno je, da se odrasli zavedamo, da otrok ob našem glasnem branju pridobiva prve izkušnje z besedili, spoznava glasove, črke in druge simbole, razvija spretnosti rabe jezika in jezik sam, pridobiva nova znanja. Navdušenje oz. odnos do učenja novih spoznanj in branja samega odrasli prenašamo na otroka oz. učenca in ob pogovoru o prebranem poglobljamo odnos in razumevanje prebranega besedila. Otrokov oz. učenčev doživljanje skupnega branja in časa, ki ga preživimo povezani ob bralnih dejavnostih, je odvisno od vzdušja in odnosa, ki ga ob branju vzpostavimo. Vzdušje naj bo prijetno, varno, svobodno, igrivo in usmerjeno v otrokove oz. učenčeve interese. Z glasovi, besedami, zgodbami se lahko igramo. Vedno se z njimi pogovarjamo o prebranem (naj povedo, kako so besedilo razumeli, pojasnimo jim neznane besede ali dogodke, z besedami se lahko tudi igramo ipd.).

Z otrokom beremo vsakodnevno doma in v šoli, glasno branje naj postane del dnevne rutine. Profesionalni in neprofesionalni bralci naj bi v predšolskem obdobju brali do 30 minut dnevno. Čas branja v tem obdobju podaljšujemo od 5 do 30 minut, glede na otrokovo oz. učenčev starost in sposobnost ohranjanja pozornosti, ki je pogosto odvisna tudi od bralnega zgleda oz. kako in koliko beremo odrasli.

Smernice modela družinske pismenosti so namenjene vsem družinam, pri čemer menimo, da so hkrati temelj izvedbenega kurikula na vseh področjih dejavnosti v vrtcu in pri vseh predmetih v osnovnošolskem izobraževanju.

3 Gradniki bralne pismenosti in družinsko branje

V projektu OBJEM smo na Pedagoški fakulteti UM pripravili teoretična izhodišča za vseh 9 gradnikov bralne pismenosti ter njihovo povezanost z delovanjem knjižnic. Znanstvena monografija *Gradniki bralne pismenosti* (2020) je brezplačno dostopna na portalih UM in Zavoda RS za šolstvo. Na podlagi znanstvene monografije smo pripravili 6 plakatov za predšolske otroke in učence prvega vzgojno-izobraževalnega obdobja (VIO) z naslovom *Igre za po poti in doma* (so prav tako dostopni na spletni strani ZRSS, <https://www.zrss.si/digitalna-bralnica/objem/>). Plakati strnjeno predstavljajo vrednote pismenosti in družinskega branja in nakazujejo na izbiro kakovostnih bralnih gradiv:

Kako spodbujamo otrokov govor se povezuje s 1. gradnikom, govor, ki predstavlja zmožnosti nebesednega in besednega sporazumevanja ter otrokov razvoj jezikovnih zmožnosti. Plakat se povezuje tudi s 4. gradnikom, ki vključuje glasovno zavedanje, npr. prepoznavanje glasov, tvorjenje novih besed z enako glasovno osnovo.

Kako spodbujamo motiviranost za branje se povezuje z 2. gradnikom bralne pismenosti, ki predstavlja interes za branje, pozitiven odnos do branja različnih vrst besedil in bralno samoučinkovitost mladih bralcev.

Kako beremo se povezuje s 3. gradnikom bralne pismenosti, ki osvetljuje pomen razumevanja koncepta bralnega gradiva, zlasti pomen multimodalne pismenosti, poseben poudarek je na razumevanju in sestavljanju različnih kodov sporočanja za celostno branje raznolikih besedil.

Kako otrok spoznava nove besede se povezuje s 5. gradnikom, ki vsebuje razvoj razumevanja pomena besed in njihove uporabe pri sprejemanju in tvorjenju besedil; širjenje in usvajanje besedišča za uspešno branje z razumevanjem, učenje in sporazumevanje

Kako spodbujamo razumevanje prebranega pri otrocih se povezuje s 7. gradnikom, ta predstavlja sistematično razvijanje branja z razumevanjem (ozaveščanje procesa branja ob uporabi različnih bralnih strategij), pri čemer je poudarek na neumetnostnih besedilih, povezanih z vsemi predmetnimi področji. Ta plakat se povezuje tudi z 9. gradnikom, to je kritično branje, pri čemer spodbujamo otroke k oblikovanju lastnega mnenja in izražanju tega ter k presojanju in vrednotenju sporočil.

Branje širi obzorja se povezuje z 8. gradnikom, poimenovanim odziv na besedilo in tvorjenje besedil, ki predstavlja tvorjenje ustreznih in smiselnih govorjenih in pozneje pisnih besedil o prebranem, o uporabi prebranega v novih situacijah in o razvijanju veščine pisanja ustreznih besedil.

Preglednica 1: Model dejavnosti za razvijanje bralne pismenosti v 1. VIO OŠ
Vir: lastni vir.

	Tema srečanja	Vsebina
1.	Uvod v družinsko branje (predstavitev)	Namen srečanja je staršem predstaviti pomen branja ter možnosti izbora kakovostnega bralnega gradiva v sodelovanju šolske in splošne knjižnice (ali v povezavi z bibliobusom). Prvo srečanje lahko poteka v šolski knjižnici ali je namenjeno obisku splošne knjižnice.
2.	Iskanje in uporaba informacij	Pismenost v vsakdanjem življenju: nakupovanje, kuharski recepti, navodila na embalaži ipd. Spoznavanje pomena informiranosti: kako najdemo informacije. Multiplikator starše seznani s pomenom pismenosti v vsakdanjem življenju (branje kot ključni dejavnik pridobivanja informacij) in v vsakdanjih situacijah. Branje je predpogoj za učenje na kateremkoli področju ; ni povezano le s šolanjem, temveč pridobivamo z branjem informacije v življenju. Pedagoški delavec pripravi kakovostne slikanice za spodbujanje družinskega branja. Družinska pismenost je medgeneracijska bralna dejavnost na vseh področjih otrokovega razvoja (področja: socialno, kognitivno, motivacijsko, moralno, estetsko in čustveno področje), ki se razvija pri vseh predmetih v vzgojno-izobraževalnem delu.
3.	Informativne slikanice (naravoslovje, matematika)	Poseben poudarek na kakovostnih slikanicah z naravoslovnimi vsebinami (npr. voda, rastline, živali, kemijski poskusi za učence, matematične vsebine ...). Učitelj lahko pripravi konkretne informativne slikanice – kakšen tip nalog je za učence primeren, pri čemer je poseben poudarek na vizualni podobi predstavljenega/zastavljenega problema. V nadaljevanju branje in naloge iz leposlovnih slikanic, v katerih najdemo naravoslovne in matematične pojme.
4.	Leposlovne slikanice	Pravljica, zgodba, pesem ... v slikanici (knjigi) in kako narediti (lutkovno) predstavo; razmerje med knjigo in filmom ali animiranim filmom; vloga radijske igre za razvoj otrokovega slušnega razumevanja. Učitelj se s starši pogovarja o leposlovnih delih, ki jih poznajo otroci tudi skozi druge medije. Razmerje med zgodbo v knjigi (slikanici) in drugim medijem. Pozorno poslušanje in opazovanje je pomemben člen v razvoju pismenosti. Morda učitelj skupaj z udeleženci (učenci in starši) pripravi krajši prizor. S to dejavnostjo razvijamo pri otroku razumevanje igre vlog in njegov govorni položaj.
5.	Informativne in leposlovne slikanice (družba, okolje, odnosi)	Knjige o okolju, družbi, medsebojnih odnosih, problemi otrok v času odraščanja (problemske teme). Ob informativnih knjigah s področja družbe naj učitelj pripravi tudi leposlovna gradiva, ki podajajo navedene teme skozi leposlovne zgodbe (npr. pri trajnostnem razvoju problem onesnaženosti; pri odnosih problem medvrstniškega nasilja ...).
6.	Leposlovne slikanice	Kulturni praznik: poezija (od poigrank do npr. Prešernove Zdravljice v slikanici), seznam kakovostne poezije sodobnih avtorjev v slikaniških izdajah. Učitelj poudari pomen poezije za razvoj otrokovega glasovnega zavedanja.
7.	Informativne slikanice (naravoslovje, matematika)	Učitelj naj pripravi dejavnosti, ki so lahko zabavne, ob tem pa se otrok nauči skozi knjige sprejemati naravoslovne vsebine. Ob dejavnostih naj bodo pripravljene tudi knjige (informativne slikanice), pri čemer gre tudi za možnost izvajanja izbranih vsebin s poskusi. Druga možnost je, da pripravi učitelj osrednjo temo, nato poišče najrazličnejše gradivo o zastavljeni temi (pesem, realistično zgodbo, pravljico, informativno slikanico, pripravi poskus).
8.	Bralne spodbude iz okolja (kulturne ustanove idr.)	2. april – mednarodni dan knjig za otroke, vključitev v bralno akcijo na določeno temo. Multiplikator staršem predstavi literarne nagrade (finalistke), poseben poudarek je na slikaniškem gradivu, primernem za zgodnje šolsko obdobje. Učitelj se skupaj s starši lahko odloči za sodelovanje na prireditvi ali v akciji najbližje splošne knjižnice; ogled razstave ilustracij, obisk galerije ali pridružitve k dogodkom ob Noči knjige (23. april – svetovni dan književnosti).
9.	Informativne slikanice (gibanje, umetnost)	Poudarek na slikanicah z gibalno, glasbeno, likovno in lutkarsko vsebino. Informativne slikanice, npr. o glasbilih, izdelavi lutk, kar učitelj poudari z izbrano dejavnostjo (npr. obravnava glasbene pravljice).
10.	Srečanje s pisateljico ali pisateljem kot motivacija za branje	Priprava staršev in otrok na srečanje s pisateljico ali pisateljem (knjige izbrane avtorice ali avtorja družine berejo doma celo šolsko leto). Po nastopu ustvarjalke/ustvarjalca so lahko podeljena bralna priznanja učencem ali pa kar celotnim družinam.

4 Spodbujanje družinskega branja

V projektu *V objemu besed* (2016–2017) smo razvili model desetih srečanj vzgojiteljev (multiplikatorjev), staršev in otrok, s pomočjo katerih bi pedagoški delavci opolnomočili starše za branje otrokom. V zgodnjem šolskem obdobju, ko so učenci v fazi učenja branja in pisanja, so dejavnosti, povezane z bralno pismenostjo, še toliko pomembnejše. V Preglednici 1 so predlagane dejavnosti za srečanja družin in pedagoških delavcev v šolah (prilagoditev glede na preizkušen model, Haramija 2017, str. 9). Deset srečanj skozi celotno šolsko leto pomeni mesečna srečanja in torej kontinuirane spodbude branja za starše in učence skozi celotno šolsko leto.

Srečanj je lahko tudi manj, pomembno pa je, da so na njih prisotni učenci, starši in učitelji, s čimer se vzpostavlja krog zavezanstva, ki je pri učenju branja zelo pomemben. S sodelovanjem vseh imajo učenci veliko možnosti za uspešnejši razvoj bralne pismenosti.

5 Sklep

Učenci morajo nujno imeti stik z raznolikim bralnim gradivom (leposlovjem in informativno literaturo), da bi razvili zavedanje o pomenu branja na vseh predmetnih področjih in na vseh področjih razvoja. Pomembno je razvijanje multimodalne pismenosti, ta pa pri bralnem gradivu vključuje jezikovni in vizualni kod sporočanja (in s tem interakcijo ob sestavljanju pomenov obeh sporazumevalnih kodov).

Pomembno je spodbujanje branja v formalnem, neformalnem in priložnostnem učnem položaju, kakor ga utemeljuje dokument o osmih ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje (UL EU, 2018). Družinska pismenost se razvija zlasti v neformalnem položaju v okviru šole (sem sodijo krožki in druge prostočasne dejavnosti), vključno s predavanji za starše in različnimi

spodbudami pedagoških delavcev za izboljšanje branja v učenčevem domačem okolju. Razvoj bralne pismenosti v priložnostnem položaju pa je v največji meri odvisen prav od družinskega branja.

Viri

- Haramija, D. (2017). Model razvoja družinske pismenosti. *Bralna pismenost v predšolski vzgoji in izobraževanju*. Str. 2–13. Univerzitetna založba Univerze. <http://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/286>
- Haramija, D. (ur.) (2017a). *Bralna pismenost v predšolski vzgoji in izobraževanju*. Univerzitetna založba. <http://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/286>
- Haramija, D. (ur.) (2017b). *Kako razvijati družinsko pismenost v predšolskem obdobju*. Univerzitetna založba Univerze. <http://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/281>
- Haramija, D. (ur.) (2017c). *Razvijanje družinske pismenosti V objemu besed: priročnik za starše*. Univerzitetna založba Univerze. <http://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/272>
- Haramija, D. (ur.) (2017d). *V objemu besed: razvijanje družinske pismenosti*. Univerzitetna založba. <http://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/268>
- Haramija, D. (ur.) (2020). *Gradniki bralne pismenosti*. Univerzitetna založba Univerze. <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/515>
- Haramija, D., Vilar, P. (2017). Bralna kultura kot pomemben dejavnik razvoja bralne pismenosti. *Otrok in knjiga: revija za vprašanja mladinske književnosti, književne vzgoje in s knjigo povezanih medijev*. 44(98), str. 5–16.
- IFLA Library Services to Children and Young Adults Section (2018). *Developed by the IFLA Library Services to Children and Young Adults Section*. https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/libraries-for-children-and-ya/publications/ifla-guidelines-for-library-services-to-children_aged-0-18.pdf
- Licardo, M., Haramija, D., Batič, J., Bricelj, S. (2022). *Igre za po poti in doma*. <https://www.zrss.si/digitalna-bralnica/>
- Pečjak, S. idr. (2019). *Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti 2019–2030*. <https://www.gov.si/novice/2020-01-15-nacionalna-strategija-za-razvoj-bralne-pismenosti-za-obdobje-2019-2030/>
- Učni načrt *Slovenščina* (2018). https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_slovenscina.pdf
- Uradni list Evropske unije (2018). *Ključne kompetence za vseživljenjsko učenje: evropski referenčni okvir*. <https://education.ec.europa.eu/si/focus-topics/improving-quality/key-competences>

